

mgr Maciej Wróbel

Praca w emulowanym środowisku sprzętowym.

Podstawy obsługi systemu Linux

4 październik 2010

1. Wprowadzenie

Instalacja systemu operacyjnego jest zadaniem niechętnie podejmowanym zarówno przez użytkowników, jak i administratorów systemów komputerowych. Wiąże się z ryzykiem utraty danych oraz dużym nakładem pracy związanym z instalacją niezbędnego do dalszej pracy oprogramowania. Szczególnie instalacja wielu systemów operacyjnych na jednym komputerze, ze względu na konieczność zmian w strukturze partycji dysków, jest zadaniem, które łatwo może spowodować utratę danych. W trakcie instalacji systemu operacyjnego komputer nie spełnia funkcji użytkowych, a nawet po zainstalowaniu systemu, do czasu zainstalowania niezbędnego oprogramowania może nie nadawać się do pracy. W związku z tymi trudnościami eksperymentowanie z różnymi systemami operacyjnymi oraz ich konfiguracjami w bezpośredni sposób spotyka się z dużą niechęcią. Posiadanie odpowiedniego oprogramowania – narzędzi do wirtualizacji – pozwala w dużym stopniu tych trudności uniknąć.

Laboratorium Systemów Operacyjnych ma na celu zapoznanie z działaniem systemu operacyjnego, z jego budową i konfiguracją. Dlatego też instalacja systemu i eksperymentowanie na nim jest nieodłączną częścią pracy. Aby nie narażać systemu produkcyjnego na awarię, 1. część laboratorium rozpoczyna się od zapoznania z działaniem maszyn wirtualnych (na przykładzie otwartego oprogramowania VirtualBox). Następnie zainstalowany zostanie system Linux. Pozostała część laboratorium poświęcona jest podstawom obsługi systemu Linux.

2. Emulowane środowisko sprzętowe

Narzędzi do emulacji środowiska sprzętowego jest wiele. Istnieją zarówno bezpłatne jak i komercyjne rozwiązania. Na laboratoriach korzystać będziemy z oprogramowania VirtualBox firmy Oracle. Można pobrać je ze strony www.virtualbox.org/wiki/Downloads. Dostępne są wersje dla wszystkich (?) ważnych systemów operacyjnych.

Pobierz odpowiednią wersję binarną programu VirtualBox i zainstaluj ją. Po instalacji uruchom program VirtualBox Manager i zapoznaj się z jego menu.

Zadania

1. Utwórz nową maszynę wirtualną, dla systemu operacyjnego Linux (dystrybucja Ubuntu).
2. Przydziel jej 384MiB pamięci RAM (dla systemu gospodarza wyposażonego w 1GiB pamięci RAM) lub więcej (jeżeli system gospodarza ma więcej dostępnej pamięci operacyjnej).
3. Stwórz nowy wirtualny dysk twardy o wielkości ok 8GiB.

Po pomyślnym utworzeniu maszyny wirtualnej zapoznaj się z możliwymi ustawieniami dla maszyny.

3. Instalacja systemu Linux

Aby zapoznać się z działaniem i budową systemu operacyjnego będziemy posługiwać się dystrybucją Ubuntu systemu operacyjnego Linux, ponieważ:

- Linux to system otwarty, istnieje więc możliwość bezpłatnego i legalnego korzystania, reinstalacji itd. w dowolnym zakresie.
- Czysto tekstowy format prawie wszystkich plików konfiguracyjnych i skryptów startowych pozwala łatwo konfigurować i modyfikować ten system.
- Dostępne są źródła systemu operacyjnego, można więc swobodnie je analizować.
- Dystrybucja Ubuntu jest prosta zarówno w instalacji, jak i eksploatacji. Posiada bardzo duże repozytoria aplikacji użytkowych w wersjach binarnych.
- Linux dystrybuowany jest z obszerną dokumentacją załączonego oprogramowania, dostępną przy pomocy narzędzi *man* i *info*

Zainteresowani mogą korzystać z innych dystrybucji.

Pobierz obraz płyty CD Ubuntu 10.04 (np z adresu ftp://ftp.vecstranet.pl/pub/linux/ubuntu-pl/ubuntu-pl/Lamparcik_i386_10.04PL.iso).

Zadania

1. w programie VirtualBox, w aplikacji Menedżer nośników wirtualnych dodaj pobrany obraz CD.
  2. Zamontuj pobrany obraz CD jako CD Twojej maszyny wirtualnej.
  3. Uruchom maszynę wirtualną.
  4. Postępując zgodnie z pojawiającymi się komunikatami, zainstaluj system Ubuntu.
  5. Po zakończeniu instalacji wyłącz maszynę wirtualną i w jej ustawieniach, w zakładce opis zapisz nazwę użytkownika i hasło zainstalowanego systemu.
-

4. Podstawy obsługi systemu Linux

4.1. Wprowadzenie

Uruchom maszynę wirtualną, na której zainstalowałeś system Linux. Zaloguj się korzystając z odpowiedniej nazwy użytkownika i hasła.

Zadania

1. Zapoznaj się z zawartością menu. Znajdź programy Menedżer pakietów Synaptic oraz terminal.
2. Uruchom menedżer pakietów Synaptic. Hasłem administratora jest hasło konta użytkownika, które utworzone było podczas instalacji. Zapoznaj się z dostępnym w repozytoriach oprogramowaniem.
3. Zaktualizuj system korzystając z menedżera pakietów.

W trakcie przyszłych laboratoriów podstawowymi narzędziami będą edytor tekstu oraz terminal. W zasadzie każdy edytor (nie procesor) tekstu będzie dobry. Prosty w obsłudze jest *gedit*. Osobom wiążącym przyszłość z systemem Linux konieczna będzie przynajmniej podstawowa znajomość edytora *Vi*, a bardzo użyteczna – znajomość edytora *Emacs*. Obydwa nie są szczególnie proste w obsłudze, ale oferują możliwości jakimi nie dysponuje chyba żaden inny edytor tekstu.

Zadania

1. Zapoznaj się z działaniem wybranego edytora tekstu. Utwórz nowy plik tekstowy i zapisz go.
-

4.2. Podstawowa obsługa systemu Linux

4.2.1. Praca w terminalu

Linux dystrybuowany jest z obszerną dokumentacją. Dostęp do niej można uzyskać przy pomocy narzędzi *man*, *info* oraz wykorzystując składnię interesującego polecenia. Polecenia *man* i *info* mają następującą nazwę:

```
man nazwa_polecenia
info nazwa_polecenia
```

Większość poleceń ma także wbudowaną pomoc, wywoływaną przełącznikiem *help*:

```
nazwa_polecenia --help
```

Wśród innych użytecznych aplikacji dokumentujących system wymienić należy *apropos* oraz *whatis*.

Zadania

1. Uruchom terminal. Sprawdź strony podręcznika programów *man*, *apropos*.

Obsługa systemu przy pomocy interfejsu graficznego nie powinna przysparzać szczególnych kłopotów. W niniejszej części przedstawione są podstawowe komendy, które wykorzystuje się w pracy terminalowej.

W trakcie korzystania z terminala **warto pamiętać**, że:

- Klawisz TAB dopełnia wpisywaną nazwę polecenia.
- Klawisze kierunkowe, Ctrl-R oraz polecenie history pozwalają sięgać do historii wykonywanych poleceń.
- Podczas pracy z powłoką Bash (także z Dash, sh oraz zapewne z niektórymi innymi powłokami) można odwoływać się do poprzednich poleceń przy pomocy słów !! (poprzednie polecenie), !n (polecenie o numerze n), !lancuch (polecenie zaczynające się od lancuch) (Więcej szczegółów na stronach podręcznika history).
- Ctrl-C przerywa wykonywanie polecenia (SIGINT).
- Ctrl-Z wstrzymuje proces (SIGSTOP).
- Ctrl-D wylogowuje, wysyła sygnał zakończenia sesji itd.
- Podczas edycji wprowadzanego polecenia można korzystać z podstawowych skrótów klawiszowych programu Emacs.

4.2.2. Obsługa systemu plików

Do podstawowej obsługi systemu plików wykorzystuje się następujące polecenia:

cd — zmienia katalog

pwd — wyświetla katalog bieżący

ls — wyświetla zawartość katalogu

find — wyszukuje pliki o zadanych własnościach

whereis — wyszukuje pliki binarne i ich dokumentację

locate — sprawdza w okresowo uaktualnianych bazach danych o plikach położenia plików

cp — kopiuje pliki

mv — przenosi pliki

touch — zmienia znaczniki czasu (można także utworzyć plik)

rm — usuwa pliki

mkdir — tworzy katalogi

rmdir — usuwa katalogi

Zadania

1. Wypróbuj w terminalu działanie poszczególnych poleceń i zapoznaj się z ich podstawową dokumentacją.
-

4.2.3. Obsługa procesów

Do podstawowego zarządzania procesami używa się poleceń:

ps — wyświetla listę aktywnych procesów

top — wyświetla uporządkowaną, interaktywną listę procesów

pgrep — wyszukuje proces o podanej nazwie

kill, pkill — wysyła sygnał systemowy do procesu

fg — przenosi na pierwszy plan proces działający w tle

bg — przenosi proces do działania w tle

nice, renice — zmiana priorytetu wykonywanego zadania

Zadania

1. Wypróbuj w terminalu działanie poszczególnych poleceń i zapoznaj się z ich podstawową dokumentacją.
-

4.2.4. Zarządzanie oprogramowaniem

Większość współczesnych dystrybucji Linux posiada jakiś system zarządzania zainstalowanym oprogramowaniem. Do najpopularniejszych należą *yum* oraz *apt-get*, odpowiednio w dystrybucjach opartych o pakiety Red Hat oraz Debian. Ubuntu, jako dystrybucja bazująca na systemie Debian wyposażona jest w manager pakietów *apt-get*.

Użytecznym narzędziem w pracy z systemem Linux jest *Midnight Commander* – wizualny interpreter poleceń dla systemów Unix. Korzystając z narzędzia *apt-get* zainstaluj go:

```
sudo apt-get install mc
```

(program *sudo* pozwala wykonać aplikację z uprawnieniami administratora. Hasłem jest hasło Twojego konta).

5. Sprawozdanie

Sprawozdanie powinno zawierać:

1. Opis instalacji systemu Linux.
2. Opis wybranych pięciu poleceń służących do obsługi systemu plików.
3. Opis wybranych pięciu poleceń służących do obsługi procesów.
4. Opis możliwości wybranego edytora tekstu.

Literatura

- [1] Dokumentacja Oracle VirtualBox (j. angielski): <http://www.virtualbox.org/manual/UserManual.html>.
- [2] Wprowadzenie do Ubuntu (j. polski): <http://start.ubuntu.pl/>.
- [3] Materiały MiMUW (j. polski) na http://wazniak.mimuw.edu.pl/index.php?title=Systemy_operacyjne dotyczące użytkowania systemu uniksopodobnego.
- [4] Każdy podstawowy podręcznik systemu Linux.